

**Rzecznik
Finansowy**

www.rf.gov.pl

Ubezpieczenia w czasie inflacji

Wrzesień 2023

1. Czym jest inflacja?

Inflacja to przede wszystkim utrata wartości posiadanych przez nas pieniędzy w wyniku powszechnego wzrostu cen w gospodarce. Powoduje ona wzrost kosztów życia i utrudnia planowanie finansowe.

Przykład: Nasze wynagrodzenie za pracę pozostaje niezmiennie od 2 lat. Jednocześnie, w wyniku inflacji, ceny towarów i usług systematycznie wzrastają. Powyższe oznacza, że nasze wynagrodzenie wraz z upływem czasu, w coraz mniejszym stopniu pozwala na zaspokajanie naszych potrzeb.

Do obliczenia rocznej stopy inflacji wykorzystuje się koszyk towarów i usług, reprezentatywnych dla rynku. Koszyk ten uwzględnia koszty takie jak: żywność, mieszkanie, energia, odzież i obuwie, rekreacja, edukacja, zdrowie itp. Ceny produktów znajdujących się w koszyku są średnio ważone, a następnie porównywane z cenami z poprzedniego roku.

W celu bardziej obrazowego wyjaśnienia powyższego zjawiska przedstawiamy tabelę pokazującą, jak na przestrzeni trzech ostatnich lat, zmieniła się cena dowolnego towaru, który w 2020 r. kosztował 100 zł.

	2020	2021	2022	2023
styczeń	100 zł	2,60%*	9,40%*	16,60%*
		102,6 zł	112,2 zł	130,9 zł
luty	100 zł	2,40%*	8,50%*	18,40%*
		102,4 zł	111,1 zł	131,5 zł
marzec	100 zł	3,20%*	11%*	16,10%*
		103,2 zł	114,6 zł	133,0 zł

W czasie trwania inflacji powszechny wzrost cen towarów i usług prowadzi do spadku siły nabywczej pieniądza, co oznacza, że za tę samą ilość pieniędzy można kupić mniej dóbr i usług.

---

* wysokość inflacji - źródło: <https://stat.gov.pl/wykres/1.html>

Przykład: W styczniu 2020 r. kupiliśmy 5 litrowy pojemnik farby za cenę 100 zł, do pomalowania pokoju w naszym nowym mieszkaniu. Po trzech latach (styczeń 2023 r.) doszło do zalania naszego mieszkania. W ramach likwidacji szkody udajemy się do tego samego sklepu i wybieramy tą samą farbę. Przy kasie okazuje się jednak, że za dokładnie taką samą ilość farby tj. 5 litrowe opakowanie, musimy obecnie zapłacić 130,09 zł, czyli o 30,90 zł więcej. Za cenę 100 zł możemy pozwolić sobie jedynie na zakup niespełna 4 litrów (dokładnie 3,8 l.), co niestety nie pozwoli na pomalowanie całego pokoju.

	2020	2021	2022	2023
		2,60%*	9,40%*	16,60%*
styczeń	100 zł	102,6 zł	112,2 zł	130,9 zł

Spadająca inflacja nie oznacza spadku cen! Spadająca inflacja oznacza jedynie tyle, że ceny rosną w danej chwili nieco wolniej.

Wysokość inflacji jest wartością uśrednioną – jedne produkty mogą drożeć szybciej, a inne wolniej.

Skutkiem inflacji jest przede wszystkim spadek wartości pieniądza. Wartość naszych oszczędności, wynagrodzenia za pracę lub dochodów z innych źródeł spada wraz ze wzrostem cen, co prowadzi do zubożenia gospodarstw domowych.

2. Jak inflacja wpływa na ubezpieczenia?

Inflacja ma dalekosiężny wpływ na różne branże gospodarki, w tym także na ubezpieczenia.

Po pierwsze: Ubezpieczając dom, mieszkanie, samochód, a także życie, umawiamy się z zakładem ubezpieczeń na pewną kwotę, którą otrzymamy w momencie, gdy zajdzie zdarzenie objęte ochroną ubezpieczeniową - jest to tak zwana suma ubezpieczenia. Suma ubezpieczenia, co do zasady nie rośnie w trakcie trwania umowy ubezpieczenia.

Powyższe oznacza, że po upływie pewnego czasu od momentu zawarcia umowy ubezpieczenia, otrzymamy środki, które mogą nie pozwolić na pokrycie poniesionej szkody. Zakład ubezpieczeń co prawda wypłaci kwotę na którą się umówiliśmy, jednak kwota ta nie uwzględnia spadku wartości pieniądza w czasie/ wzrostu cen materiałów i usług (otrzymamy jedynie jej wartość nominalną).

Przykład: W lutym 2022 r. ubezpieczyliśmy zakupione materiały budowlane na kwotę 200 000 zł. W lutym 2023 r. w wyniku pożaru, wszystkie materiały uległy zniszczeniu. Ubezpieczyciel wypłacił odszkodowanie w pełnej wysokości tj. 200 000 zł. W lutym 2023 r., inflacja w stosunku do lutego 2022 r. wyniosła 18,4 %. Oznacza to, że chcąc odkupić zniszczone materiały z wypłaconego nam ubezpieczenia nie będziemy w stanie tego zrobić – za dokładnie ten sam towar (przyjmując wskaźnik inflacji) zmuszeni będziemy zapłacić już 236 800 zł, a nie 200 000 zł jak to miało miejsce rok wcześniej.

W powyższym przykładzie, zakładając, że materiały budowlane zakupiliśmy na budowę domu, to wypłacone odszkodowanie umożliwi jedynie pokrycie ok. 84% kosztów ponownego zakupu utraconych materiałów budowlanych, co nie pozwoli na wybudowanie domu w zakładanym wcześniej zakresie.

Po drugie: Wzrost inflacji to także wzrost kosztów nowo zawieranych ubezpieczeń. Jaskrawym tego przykładem są ubezpieczenia obowiązkowe OC ppm - zakłady ubezpieczeń ponosząc coraz większe koszty likwidacji szkód (wzrost cen materiałów i usług) przerzucają ten koszt na klienta podnosząc składki.

Reasumując, inflacja może mieć wpływ na:

koszty ubezpieczenia - np. z uwagi na wzrost kosztów naprawy samochodów (w tym cen części, materiałów, robocizny) składka na jego ubezpieczenie może istotnie wzrosnąć w stosunku do tej którą zapłaciliśmy za poprzedni rok ochrony ubezpieczeniowej

realną wartość odszkodowania - wypłata z polisy może nie wystarczyć na pokrycie kosztów przywrócenia uszkodzonego mienia do stanu sprzed szkody (np. otrzymana kwota nie pokryje kosztów zakupu materiałów niezbędnych do przeprowadzenia remontu zalanego mieszkania lub odbudowy spalonego domu)

zakres ubezpieczenia - chcąc utrzymać wysokość składki, ograniczeniu może ulec zakres udzielanej ochrony

3. Czy „suma ubezpieczenia” wskazana w umowie ubezpieczenia ma znaczenie?

Suma ubezpieczenia jest jednym z najważniejszych postanowień umów ubezpieczenia. Określa ona maksymalną wysokość odszkodowania lub świadczenia, jakie można uzyskać od zakładu ubezpieczeń w ramach zawartej polisy. W przypadku wyczerpania sumy ubezpieczenia odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń ustaje.

Przykład:

I. Dom letniskowy został ubezpieczony na kwotę 150 000 zł (zgodnie z jego wartością). W wyniku pożaru dom uległ całkowitemu zniszczeniu. Zakład ubezpieczeń po zgłoszeniu szkody, wypłaca odszkodowanie w wysokości sumy ubezpieczenia tj. w kwocie 150 000 zł.

II. Chcąc zaoszczędzić na składce ubezpieczenia, ten sam dom letniskowy o wartości 150 000 zł, ubezpieczyliśmy jedynie na kwotę 100 000 zł. (suma ubezpieczenia). W wyniku pożaru dom ulega całkowitemu zniszczeniu. Zakład Ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w wysokości sumy ubezpieczenia tj. 100 000 zł. Na składce zaoszczędzono kilkadziesiąt złotych, „oszczędność” ta jednak doprowadziła do faktycznej straty w wysokości 50 000 zł.

Decydujący wpływ, na wysokość należnego nam od zakładu ubezpieczeń odszkodowania/świadczenia, ma zawarta w umowie wysokość sumy ubezpieczenia, sposób jej ustalania oraz ewentualne limity, franczyzy i klauzule dodatkowe.

4. Czy suma ubezpieczenia i wartość ubezpieczenia oznaczają to samo?

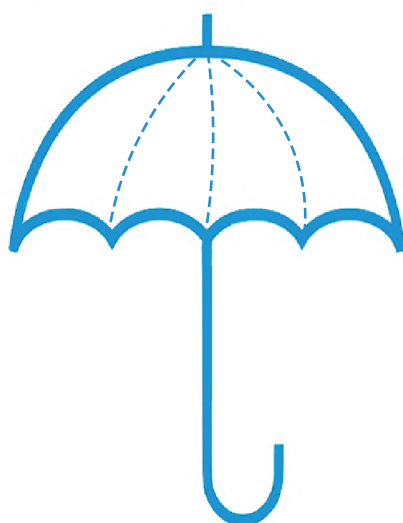
Suma ubezpieczenia i Wartość ubezpieczenia nie są pojęciami tożsamymi.

Suma ubezpieczenia określana jest w każdej umowie ubezpieczenia i **stanowi maksymalną wysokość odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń**. W zdecydowanej większości przypadków ustalana jest ona indywidualnie.

Wartość ubezpieczenia to z kolei faktyczna wartość ubezpieczonego mienia, tj. wartość, za którą możemy odtworzyć uszkodzone mienie albo nabyć nowe o takich samych parametrach albo jest to kwota, którą możemy otrzymać w przypadku sprzedaży danego składnika naszego majątku.

Najkorzystniejszą sytuacją dla ubezpieczonego jest, gdy suma ubezpieczenia odpowiada wartości ubezpieczenia. Wartość przedmiotu ubezpieczenia równa sumie ubezpieczenia, świadczy o pełnym ubezpieczeniu.

Jeszcze jednym pojęciem, które warto znać jest tzw. „**suma gwarancyjna**” – kształtuje ona wysokość odszkodowania, które może być wypłacone z konkretnej polisy odpowiedzialności cywilnej (OC). W dobrowolnych ubezpieczeniach (np. OC w życiu prywatnym lub w związku z prowadzoną działalnością) suma gwarancyjna ustalana jest dowolnie przez strony umowy. W ubezpieczeniach obowiązkowych (np. OC komunikacyjne, OC rolnika) jej minimalną wysokość regulują przepisy prawa. Suma gwarancyjna jest to zatem kwota, jaką może dostać w rekompensacie osoba poszkodowana w spowodowanym przez ubezpieczonego wypadku. W przypadku ubezpieczeń OC na skutki inflacji (w momencie zajścia zdarzenia) narażony jest przede wszystkim zakład ubezpieczeń, który likwidując szkodę poniesie wyższe tego koszty niż musiałby ponieść w dniu zawierania umowy

5. W jaki sposób ustalić wartość przedmiotu ubezpieczenia?

W zależności od składnika majątku który chcemy ubezpieczyć, jego wartość - a tym samym wartość ubezpieczenia - może być ustalana różnymi sposobami. Do najczęściej stosowanych wartości należą:

Wartość odtworzeniowa jest to koszt, który w wyniku powstałej szkody, poszkodowany zmuszony będzie ponieść w celu zakupu nowego mienia (takiego samego lub o takich samych cechach) lub koszt odbudowy zniszczonego budynku (według aktualnych cen materiałów i usług budowlanych). Mówiąc najprościej wartość odtworzeniowa jest równa kosztowi, jaki będzie trzeba ponieść, aby przywrócić mienie do stanu sprzed szkody - nie polepszono w stosunku do stanu z dnia zawierania umowy.

Nie będąc rzeczoznawcą majątkowym praktycznie nie sposób samemu obliczyć wartość odtworzeniową danej nieruchomości.

Wartość rzeczywista jest to wartość odtworzeniowa pomniejszona o stopień zużycia technicznego w momencie zawierania umowy. Stopień zużycia określany jest natomiast na podstawie norm branżowych z uwzględnieniem przeprowadzonych napraw głównych i remontów.

Wartość rynkowa jest to aktualna cena rynkowa ubezpieczonego mienia, ustalana na podstawie średnich cen transakcyjnych (mówiąc najprościej jest to kwota jaką, możemy otrzymać w wyniku sprzedaży ubezpieczonego mienia).

Wartość księgową:

- Wartość początkowa (księgowa brutto) - koszt zakupu mienia powiększona o ewentualne ulepszenia,
- Wartość księgowa netto - wartość początkowa (księgowa brutto) pomniejszona o odpisy amortyzacyjne; w praktyce bardzo rzadko stosowana, a z uwagi na pomniejszenie o amortyzację, dla części mienia może równać się „0”.

W ubezpieczeniach majątkowych suma ubezpieczenia powinna odpowiadać wartości przedmiotu ubezpieczenia.

6. Suma ubezpieczenia przy ubezpieczeniu mieszkania/domu, ruchomości domowych i samochodu – o czym należy pamiętać?

Wiemy już, że suma ubezpieczenia jest jednym z najważniejszych postanowień umów ubezpieczenia. Źle dobrana - w połączeniu z występującą inflacją (która sprawia, że jej wartość realnie spada) może poważnie ograniczyć ochronę ubezpieczeniową. O czym zatem należy pamiętać przy jej ustalaniu?

Jeżeli ubezpieczamy mieszkanie w budynku wielorodzinnym to suma ubezpieczenia przeważnie jest określana według jego wartości rynkowej, tj. według wartości jaką właściciel otrzymałby w przypadku sprzedaży mieszkania na rynku wtórnym. W celu ustalenia tej wartości warto posłkować się ogłoszeniami sprzedaży podobnych nieruchomości w okolicy. W związku z dużą aktywnością na rynku nieruchomości i szybko zmieniającymi się cenami mieszkań, wartość rynkową warto aktualizować co najmniej raz w roku.

Jeżeli ubezpieczamy dom, budynek gospodarczy lub domek letniskowy to suma ubezpieczenia jest zazwyczaj dostosowywana do wartości odtworzeniowej (nowej), tj. do kosztów ewentualnej odbudowy ubezpieczanych budynków do stanu nowego, nie polepszonoego w stosunku do stanu z dnia zawierania umowy.

Co ważne, przy zawieraniu umowy ubezpieczenia, należy zwrócić uwagę jak zakłady ubezpieczeń definiują przedmiot ubezpieczenia. W przypadku ubezpieczenia nieruchomości (mieszkania lub domu), przedmiotem ubezpieczenia mogą być zarówno:

- substancja budynku/mieszkania, czyli dach, ściany, fundamenty, instalacje i inne elementy konstrukcyjne nieruchomości (tzw. „mury”),
- trwałe elementy wyposażenia, które są wbudowane lub zamontowane na stałe w ubezpieczanym mieszkaniu/domu (zamontowane w trwały sposób wyposażenie kuchni i łazienek, szafy w ścianie),
- ruchomości domowe (tj. wartościowe przedmioty codziennego użytku, jak np. meble, sprzęt elektroniczny, biżuteria, ubrania itp.).

Wysoce ryzykowne są praktyki stosowane przez zakłady ubezpieczeń, ustalania wartości mieszkania, domu oraz znajdujących się w nich ruchomości na podstawie oświadczenia ubezpieczającego. Przykładowo, nie będąc rzeczoznawcą majątkowym praktycznie nie sposób samemu obliczyć wartość odtworzeniową danej nieruchomości, a tym samym ustalić prawidłową sumę ubezpieczenia.

Automatyczne przedłużanie polis ubezpieczeniowych może okazać się pułapką. Dlatego też przy zawieraniu lub odnowieniu ubezpieczenia należy poprosić ubezpieczyciela lub agenta ubezpieczeniowego o dokonanie aktualnego oszacowania sumy ubezpieczenia dostosowanego do aktualnych parametrów wartości odtworzeniowej danego budynku przyjmowanych przez ubezpieczyciela przy likwidacji szkód lub wartości rynkowej.

Suma ubezpieczenia powinna być dobrana osobno dla każdego z elementów przedmiotu ubezpieczenia nieruchomości tj. dla substancji nieruchomości, trwałych elementów wyposażenia oraz ruchomości domowych.

Wycena wartości ruchomości domowych powinna opierać się na szczegółowej liście przedmiotów znajdujących się na wyposażeniu mieszkania czy domu, przy czym dla każdego przedmiotu powinniśmy określić jego wartość w oparciu o aktualne ceny identycznych lub bardzo podobnych produktów oferowanych aktualnie na rynku.

Wyjątkowo cenne przedmioty wchodzące w skład ruchomości domowych (przedmioty artystyczne, przedmioty zabytkowe, instrumenty muzyczne) są objęte dodatkowymi wymogami OWU (specjalne zabezpieczenia mienia wartościowego przed kradzieżą, dokumenty potwierdzające nabycie/własność), są ubezpieczane za dodatkową składką i wykazywane na polisie. Ich ewentualny wzrost wartości należy także odpowiednio aktualizować przy kolejnym odnowieniu polisy. Trzeba także pamiętać, że dla pewnych klas ruchomości domowych (np. gotówka, przedmioty przechowywane w piwnicy lub garażu), ubezpieczyciele wprowadzają limity odszkodowań (np. 5 tysięcy złotych dla gotówki).

Wycena wartości pojazdów dla ustalenia sumy ubezpieczenia **auto casco** odbywa się natomiast na dwa sposoby:

- Przy ubezpieczaniu auto casco nowych pojazdów ubezpieczyciele dokonują wyceny samochodu do sumy ubezpieczenia na podstawie dowodu zakupu (faktury) wystawionego przez dealera samochodowego.
- Przy ubezpieczaniu auto casco pojazdów używanych ubezpieczyciele określają ich wartość na podstawie katalogów wartości rynkowej samochodów (np. Eurotax Carwert, Info-Ekspert), które uwzględniają markę, typ, model, wyposażenie, rocznik i przebieg danego pojazdu.

W obu przypadkach wielu ubezpieczycieli - na prośbę klienta - zgadza się na zwiększenie sumy ubezpieczenia auto casco o 10-15% od wartości wynikającej z cen katalogowych samochodów używanych.

7. Wartość rzeczywista, odtworzeniowa czy rynkowa ubezpieczonego mienia? Który wariant jest najbardziej korzystny ?

Klienci często szacują wartość mienia „na oko”, co jest działaniem wysoce ryzykownym. Wartość ubezpieczonego mienia powinna zawsze być szacowana na podstawie jego wartości odtworzeniowej, rynkowej lub rzeczywistej, a w wyjątkowych przypadkach według wartości księgowej. Wybór właściwego sposobu jest bardzo istotny, gdyż to on determinuje następnie ustalenie sumy ubezpieczenia i wysokość przyznanego odszkodowania w przypadku zajścia zdarzenia objętego ochroną ubezpieczeniową.

Ustalając wartość ubezpieczonego mienia, warto wziąć pod uwagę następujące wskazówki:

1. Środki trwałe (w tym nieruchomości), których zużycie techniczne jest małe (mienie w dobrym stanie), zaleca się ubezpieczać wg. **wartości odtworzeniowej**. W przypadku budynków wybudowanych wiele lat temu, warto zadbać, aby wszelkie modernizacje/remonty mające na celu przywrócenie poprzedniego stanu technicznego były dokumentowane. Ustalona w ten sposób suma ubezpieczenia daje możliwość odtworzenia mienia w całości.
2. Budynki oraz inne środki trwałe, których stopień zużycia technicznego jest wysoki (ponad 50%) zazwyczaj ubezpieczane są według **wartości rzeczywistej**.

Jeżeli zakład ubezpieczeń uzna, że ubezpieczany budynek nie kwalifikuje się według przyjętych przez niego parametrów do określenia sumy ubezpieczenia według wartości odtworzeniowej, to co do zasady przy ubezpieczeniu zostanie zastosowana wartość rzeczywista, która odpowiada wartości odtworzeniowej pomniejszonej o stopień zużycia technicznego w momencie zawierania umowy.

3. **Wartość rynkowa** ustalana jest zazwyczaj dla mienia ruchomego lub nieruchomości istniejącej (najczęściej stosowana **przy wycenie mieszkań**). Wartość rynkowa mienia oznacza cenę najbardziej możliwą do uzyskania na rynku przy jego sprzedaży. Najprostszym sposobem ustalenia wartości rynkowej nieruchomości (przede wszystkim mieszkania) jest ustalenie ceny metra kwadratowego, a następnie pomnożenie tej wartości przez powierzchnię nieruchomości. Przy takiej kalkulacji rolę odgrywa wiele różnych aspektów: miejsce położenia nieruchomości, rodzaj zabudowy, stan techniczny, standard wykończenia, itd. Wartość metra kwadratowego zmienia się w czasie i zależy od aktualnych tendencji na rynku nieruchomości. Wartość rynkowa stosowana jest także w przypadku ubezpieczeń ruchomości codziennego użytku. W przypadku ruchomości takich jak dzieła sztuki czy biżuteria warto jednak ich wycenę pozostawić profesjonalnemu rzeczoznawcy, który wyda odpowiedni dokument w tym zakresie.

4. Ubezpieczenie według **wartości księgowej brutto** jest z punktu widzenia klienta, najłatwiejszym sposobem ustalania wartości mienia. Sposób ten może jednak okazać się zgubny i jeśli już zdecydujemy się na jego zastosowanie to można to zrobić jedynie w stosunku do nowego majątku. W przypadku starszego mienia, otrzymane odszkodowanie nie pokryje kosztów odbudowy majątku, gdyż wartość księgowa brutto, najczęściej ma charakter historyczny i znacznie odbiega od rzeczywistych kosztów, niezbędnych do naprawienia szkody.

5. Stosowanie wartości **księgowej netto** może być bardzo niekorzystne, głównie z uwagi na fakt, że ustalona w ten sposób wartość często nie odpowiada faktycznej wartości ubezpieczonego mienia. Dodatkowo, gdy ubezpieczone przedmioty uległy już amortyzacji, ich wartość może nawet być równa zero.

Powyżej wskazane kryteria są ogólnikowe (należy brać pod uwagę także inne okoliczności przy ustalaniu sumy ubezpieczenia), dlatego też rekomendujemy zlecenie wyceny mienia, osobie posiadającej odpowiednią wiedzę w tym zakresie.

Każde powiększenie majątku powinno skutkować zwiększeniem wysokości sumy ubezpieczenia. Należy również sprawdzić w jaki sposób (według jakiej wartości) zakład ubezpieczeń będzie wyliczał wysokość należnego odszkodowania w przypadku zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego i dostosować do niego sposób ustalenia wartości mienia, a tym samym sumy ubezpieczenia.

Na podstawie wartości ubezpieczonego mienia należy ustalić sumę ubezpieczenia. Źle dobrana suma ubezpieczenia (zwłaszcza za niska) w połączeniu ze skutkami inflacji (która sprawia, że jej wartość realnie spada) może poważnie ograniczyć ochronę ubezpieczeniową.

8. Czy ustalona w umowie suma ubezpieczenia może ulec zmianie w trakcie trwania okresu ubezpieczeniowego?

Suma ubezpieczenia ustalana jest w momencie podpisywania umowy. W większości umów, zakłady ubezpieczeń dopuszczają zmianę sumy ubezpieczenia w trakcie trwania ochrony, jednak zawsze należy upewnić się w tym zakresie, pytając o to przedstawiciela zakładu ubezpieczeń wraz z prośbą o wskazanie przez niego odpowiednich zapisów w OWU.

Najczęstszym przypadkiem aktualizacji sumy ubezpieczenia może być fakt remontu starego domu, poprawa standardu jego wykończenia, zakup drogiego wyposażenia. Wzrost sumy ubezpieczenia może być także podyktowany wzrostem rynkowej wartości mienia (np. wzrost cen dóbr na rynku w wyniku inflacji). Należy jednak pamiętać, że wzrost sumy ubezpieczenia wiązać się będzie ze wzrostem składki.

Indeksacja może odbywać się automatycznie lub na życzenie ubezpieczonego, według zapisów zawartej przez strony umowy ubezpieczenia.

Brak indeksacji składki oraz zaniechanie aktualizacji sumy ubezpieczenia pomimo wzrostu wartości mienia (np. w wyniku inflacji) pociąga za sobą spadek realnej wartości polisy (suma ubezpieczenia, a następnie wypłacone odszkodowanie nie będzie odpowiadało poniesionej szkodzie; wypłacone odszkodowanie z tytułu niezdolności do pracy nie zapewni godnych warunków utrzymania).

W umowach ubezpieczenia można także spotkać się z pojęciami takimi jak stała i zmienna suma ubezpieczenia.

Stać suma ubezpieczenia – stosowana jest zazwyczaj w ubezpieczeniach auto casco. Zapisanie stałej sumy ubezpieczenia w umowie daje nam gwarancję utrzymania wartości sumy ubezpieczenia niezależnie od faktycznej utraty wartości ubezpieczonego mienia. Oznacza to, że np. w razie uszkodzenia samochodu, do wyliczenia należnego odszkodowania zostanie przyjęta jego wartość z dnia zawierania polisy, a nie z dnia szkody. Opcja ubezpieczenia na stałą sumę jest zazwyczaj dodatkowo płatna. Polecana jest szczególnie właścicielom aut nowych i wartościowych.

Przykład: Zakupiliśmy samochód o wartości 200 000 zł. Oprócz ubezpieczenia OC, postanowiliśmy także kupić ubezpieczenie AC ze stałą sumą ubezpieczenia równą wartości samochodu w dniu zawarcia umowy ubezpieczenia. Po 10 miesiącach doszło do wypadku drogowego w wyniku którego ustalono szkodę całkowitą. Pomimo, że auto straciło na wartości w okresie od dnia zawarcia umowy ubezpieczenia do dnia szkody, zakład ubezpieczeń przy wyliczeniu należnego do wypłaty odszkodowania przyjmie wartość auta z polisy (sumę ubezpieczenia) i pomniejszy ją o wartość wraku.

Posiadanie stałej sumy ubezpieczenia nie oznacza braku możliwości potrącenia przez zakład ubezpieczeń tzw. franszyzy redukcyjnej. To oddzielna klauzula, która może łączyć się ze stałą sumą.

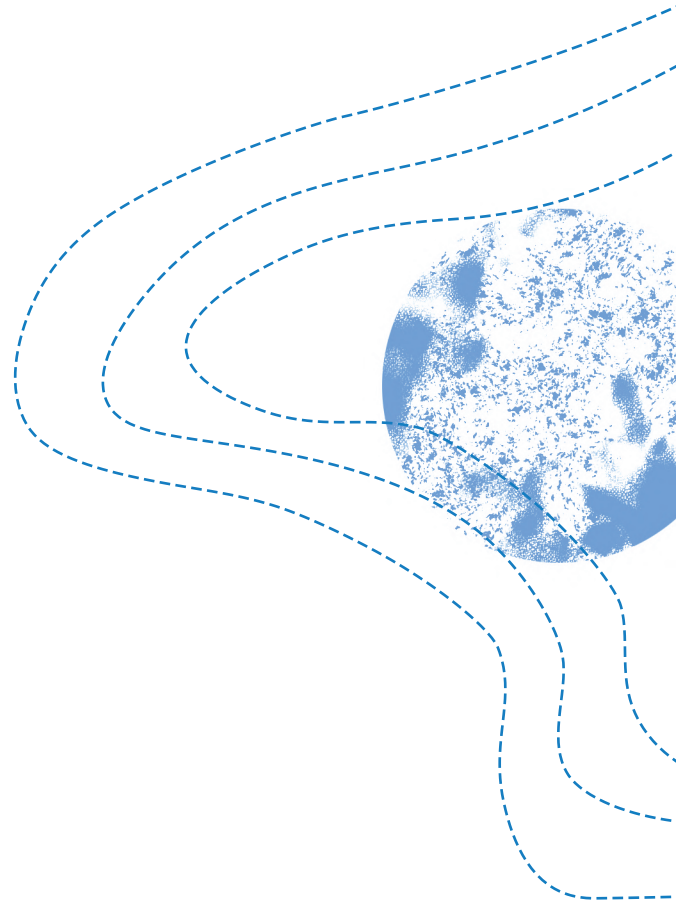
Zmienna suma ubezpieczenia – w tym przypadku wysokość sumy ubezpieczenia nie jest jednakowa. Odszkodowanie jest wypłacane do wysokości wartości pojazdu w dniu wystąpienia szkody, a nie z dnia podpisania umowy ubezpieczenia. W przypadku nowych samochodów zmienna suma ubezpieczenia może okazać się szczególnie niekorzystna. Wartość rynkowa nowych samochodów, już tylko po wyjeździe z salonu znacząco spada, a po kilku miesiącach może okazać się, że jego wartość jest już nawet o 20% niższa, niż w dniu zakupu i zawarcia umowy ubezpieczenia. To niestety przełoży się także na wysokość odszkodowania, które otrzymamy w przypadku zajścia szkody. Składka ze zmienną sumą ubezpieczenia jest oczywiście niższa, niż w przypadku stałej sumy, jednak jeśli dojdzie do całkowitej likwidacji bądź kradzieży pojazdu, ubezpieczenie takie może okazać się wysoce niekorzystne.

Jeszcze jednym pojęciem, które warto znać jest tzw. **redukcyjna suma ubezpieczenia**. Inflacja nie ma na nią bezpośredniego przełożenia, ale jej stosowanie przez zakłady ubezpieczeń w sposób istotny ogranicza ochronę ubezpieczeniową. Redukcyjna suma ubezpieczenia oznacza bowiem, że odszkodowanie pomniejszane będzie o wartość odszkodowań wypłaconych już uprzednio w trakcie obowiązywania polisy.

Przykład: Domek letniskowy został ubezpieczony na sumę ubezpieczenia 100.000 zł. W wyniku pęknięcia rur doszło do zalania. Zakład Ubezpieczeń wypłacił odszkodowanie w kwocie 15.000 zł. W tym samym okresie ubezpieczeniowym doszło także do zwarcia instalacji w wyniku czego domek letniskowy w całości spłonął. Pomimo, że domek został ubezpieczony na kwotę 100.000 zł i nastąpiła szkoda całkowita, zakład ubezpieczeń wypłaci jedynie 85.000 zł z uwagi na wypłacone wcześniej 15.000 zł.

Jeśli chcemy zapobiec redukcji sumy ubezpieczenia, warto zadbać o to, aby w naszej umowie ubezpieczenia znalazł się zapis o możliwości dopłacenia składki - tzw. **odnawialna suma ubezpieczenia**. Za dodatkową opłatą, zakłady ubezpieczeń, oferują także **ubezpieczenia z nieredukcyjną sumą ubezpieczenia**.

9. Kto ponosi ryzyko wskazania w umowie ubezpieczenia nieodpowiedniej sumy ubezpieczenia?

W każdym przypadku, ryzyko wskazania sumy ubezpieczenia odbiegającej od wartości ubezpieczonego mienia obciąża ubezpieczonego.

Z doświadczeń Rzecznika Finansowego na tym polu wynika, że w wielu przypadkach ma miejsce sytuacja, w której ubezpieczyciel zawierając umowę ubezpieczenia nie dokonuje weryfikacji prawidłowości deklarowanych przez ubezpieczającego wartości mienia, a dopiero na etapie likwidacji szkody przeprowadza następczą weryfikację warunków, na jakich zawarta była umowa ubezpieczenia, co często prowadzi do wykrycia niedoszacowania sumy ubezpieczenia i wypłaty odszkodowania w niższej wysokości, niż faktycznie poniesiona szkoda.

10. Jakie konsekwencje niesie ze sobą wskazanie nieodpowiedniej sumy ubezpieczenia?

Prawidłowe wskazanie sumy ubezpieczenia jest najpoważniejszym problemem przed jakim staje osoba zawierająca umowę ubezpieczenia.

Wskazanie nieodpowiedniej sumy ubezpieczenia tzn. w wysokości nieodpowiadającej wartości mienia powoduje:

Niedoubezpieczenie - zachodzi w wyniku zaniżenia wartości ubezpieczonego mienia i może skutkować otrzymaniem odszkodowania w wysokości niepozwalającej na pokrycie szkody lub

Nadubebezpieczenie - wynika z przeszacowania majątku i skutkuje zapłatą składki w zawyżonej wysokości.

Niedoubezpieczenie może być także skutkiem inflacji - w trakcie jej trwania dochodzi do wzrostu wartości ubezpieczonego mienia przy jednoczesnym utrzymaniu poziomu sumy ubezpieczenia wskazanego w umowie. Najgorszą sytuacją, jaka może spotkać osobę ubezpieczającą swój majątek, jest pierwotne zaniżenie sumy ubezpieczenia (poprzez złe oszacowanie wartości posiadanego mienia), a następnie wystąpienie zjawiska inflacji, która tą dysproporcję jeszcze pogłębi.

11. Jakie konsekwencje niesie niedoubezpieczenie majątku?

Niedoubezpieczenie to sytuacja w której suma ubezpieczenia wskazana w umowie, nie odpowiada faktycznej wartości ubezpieczonego mienia – jest zaniżona. Wypłata odszkodowania, ograniczona jest natomiast zawsze sumą ubezpieczenia.

Największy problem, związany z niedoubezpieczeniem mienia pojawia się w przypadku zajścia szkód całkowitych. Ubezpieczony musi samodzielnie dofinansować naprawę, odbudowę lub zakup nowej rzeczy, gdyż wypłacone odszkodowanie będzie niewystarczające na pokrycie powstałej szkody.

Przykład: Niedoubezpieczenie budynku - w zawartej polisie, nowo wybudowanego domu, zadeklarowano sumę ubezpieczenia na poziomie 1 500 000 zł. Po całkowitym jego zniszczeniu (w wyniku pożaru), rzeczoznawca ocenił jego wartość odtworzeniową na 2 000 000 zł. Powyższe oznacza, że chcąc odbudować (odtworzyć) zniszczony budynek, poszkodowany zmuszony będzie do zainwestowania dodatkowych 500 000 zł, gdyż zakład ubezpieczeń wypłaci odszkodowanie jedynie do wysokości zadeklarowanej sumy ubezpieczenia.

Warto na bieżąco weryfikować czy podana przez nas suma ubezpieczenia faktycznie odpowiada aktualnej wartości ubezpieczonego mienia. Różnica wartości odtworzeniowej nieruchomości w dniu zawarcia ubezpieczenia, a wartości z dnia szkody nie musi wynikać z nieprawidłowego jej oszacowania przez właściciela budynku, a może być skutkiem wzrostu cen materiałów i usług budowlanych spowodowanych inflacją.

Przykład: Niedoubezpieczenie samochodu - W trakcie zawierania dobrowolnego ubezpieczenia pojazdu (AC), zadeklarowano stałą sumę ubezpieczenia w wysokości 40 000 zł. Właściciel pojazdu nie zweryfikował czy przy ustalaniu wartości pojazdu, wskazano rzeczywisty jego przebieg oraz czy uwzględniono dodatkowe wyposażenie. Głównym obszarem zainteresowania właściciela pojazdu, była wysokość składki jaką będzie musiał zapłacić. Po pewnym czasie pojazd został skradziony, klient zgodnie z zawartą umową otrzymał z zakładu ubezpieczeń 40 000 zł odszkodowania, jednak nie pozwoliło ono na zakup podobnego samochodu (auta ze zbliżonym wyposażeniem i przebiegiem - których to danych nie uwzględniono w trakcie zawierania polisy, kosztowały bowiem min. 55 000 zł).

Częstym powodem wskazywania w umowach ubezpieczenia zaniżonych sum ubezpieczenia (a więc i niedoubezpieczenia mienia) jest chęć obniżenia wysokości płaconej składki. Tania polisa ubezpieczeniowa nie zawsze jednak jest najlepszym rozwiązaniem. Często nie jest ona w stanie zapewnić naprawienia powstałej szkody. Zdecydowanie lepiej jest ponieść nieco większy koszt zakupu ubezpieczenia, niż następnie ogromne wydatki na odbudowę zniszczonego mienia lub zakup nowego.

W przypadku umów ubezpieczenia mienia zawieranych przez przedsiębiorców (w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą) zakłady ubezpieczeń często proponują zakup dodatkowych klauzul, zgodnie z którymi sumy ubezpieczenia mogą być modyfikowane. Są to tzw. klauzule sumy przezornej lub klauzule Leeway. Łagodzą one lub wyłączają skutki niedoubezpieczenia.

W klauzuli **sumy przezornej (zwanej także prewencyjną)**, wskazuje się dodatkową kwotę, mającą na celu kompensatę niedoszacowania głównej sumy ubezpieczenia dla poszczególnych składników mienia.

W **klauzuli Leeway** wskazuje się dopuszczalną różnicę (procentową) między wartością ubezpieczeniową mienia, a wartością sumy ubezpieczenia wskazaną w umowie ubezpieczenia w ramach której, zakład ubezpieczeń nie będzie stosował zasady proporcji przy likwidacji szkody. Pojawia się ona głównie w ubezpieczeniu budynków i budowli, maszyn, a nawet ubezpieczenia w transporcie zawieranych przez przedsiębiorców.

12. Zasada proporcji – czym jest i czy może być stosowana przez zakłady ubezpieczeń ?

Zgodnie z zasadą proporcji, odszkodowanie zostaje zmniejszone o taki procent, jaki wynosi niedoubezpieczenie mienia dotkniętego szkodą. Jeżeli zatem niedoubezpieczenie wynosi 50%, to wyliczone odszkodowanie również zostanie pomniejszone o 50%.

Przykład: Klient w trakcie zawierania umowy ubezpieczenia, zadeklarował wartość odtworzeniową posiadanego przez niego budynku na poziomie 1 000 000 zł (suma ubezpieczenia). W wyniku pożaru, spłonęła połowa ubezpieczonego mienia. Rzecznik dokonując oględzin ustalił, że faktyczna wartość budynku wynosi 2 000 000 zł, a nie 1 000 000 zł jak to zostało wskazane na zawartej polisie. W związku z powyższym doszło do niedoubezpieczenia budynku w wysokości 50%. Po zastosowaniu przewidzianej w umowie zasady proporcji, poszkodowany może liczyć jedynie na 250 000 zł odszkodowania (500 000 zł zredukowane o 50%).

Stosowanie zasady proporcji przez zakłady ubezpieczeń budziło wiele kontrowersji. Ostatecznie Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że jej stosowanie w stosunku do konsumentów (a także do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą do których zastosowanie znajduje art. 805 § 4 k.c.) jest niezgodne z dobrymi obyczajami, a przez to niedopuszczalne (wyroki SN: z 16 października 2014 r., III CSK 302/13, OSNC 2015, nr 10, poz. 121 i z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 743/15 ; wyrok SN z 10 czerwca 2016 r., IV CSK 624/15; zob. też wyrok SN z 15 maja 2015 r., V CSK 470/14, OSNC 2016, nr 4, poz. 48).

W stosunku do podmiotów gospodarczych stosowanie zasady proporcji nie jest całkowicie wykluczone. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 marca 2023 r. wskazał, że: „W ocenie Sądu Najwyższego niewątpliwie nie ma podstawy, by uznać regułę proporcji za niedopuszczalną a limine (...) Za prezentowanym stanowiskiem przemawia kilka racji. Po pierwsze, Kodeks morski jako zasadę przyjmuje zasadę odpowiedzialności proporcjonalnej, a nie na pierwsze ryzyko. Zgodnie z art. 302 § 4 Kodeksu morskiego, jeżeli określona w umowie suma ubezpieczenia jest niższa od wartości ubezpieczenia, ubezpieczyciel odpowiada za szkody w stosunku, w jakim pozostaje suma do wartości ubezpieczenia. Brak tożsamej regulacji w Kodeksie cywilnym nie może być argumentem na rzecz tezy, iż reguła proporcji jest wykluczona poza ubezpieczeniami regulowanymi przepisami Kodeksu morskiego. Na zastosowanie tej reguły poza tymi stosunkami prawnymi pozwala art. 824 KC, o ile strony umówią się w ten sposób. (...) Po drugie, reguła proporcji od lat funkcjonuje w polskim systemie ubezpieczeń gospodarczych (...) Po trzecie, system ten jest znany jako wariant podstawowy w wielu europejskich systemach prawnych (...), Po czwarte system ten nie kłóci się co do zasady z naturą (właściwością) umowy ubezpieczenia majątkowego, jak też z zasadami współżycia społecznego (...) Wreszcie, po piąte zasada proporcji pozwala na stosowanie przez ubezpieczycieli niższych stawek taryfowych niż w wariantcie ubezpieczenia na pierwsze ryzyko, czym mogą być zainteresowani sami ubezpieczający. System proporcji nie może zostać a limine i każdorazowo uznany za kształtujący prawa i obowiązki ubezpieczonego w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami czy naruszający zasady uczciwego obrotu, o ile oczywiście odnosi się on do proporcjonalnego obniżenia odszkodowania. Zasadniczo za niedopuszczalne uznać należałoby natomiast takie jego ukształtowanie, w którym w razie szkody całkowitej lub innej szkody przekraczającej wysokość sumy ubezpieczenia zgodnie z postanowieniami wzorca umowy proporcja sumy ubezpieczenia do wartości ubezpieczenia miałaby zostać zastosowana nie do szkody, lecz do samej sumy ubezpieczenia. Wówczas bowiem oznaczałoby to, że ubezpieczony w żadnym wypadku nie może otrzymać odszkodowania równego sumie ubezpieczenia”.

Bardziej szczegółowe stanowisko Rzecznika Finansowego w temacie stosowania zasady proporcji w stosunku do konsumentów znajduje się w przygotowanym przez niego poglądzie, z którym można zapoznać się klikając w następujący link:

https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/zasada_proporcji_RF.pdf.

W analizie tematu przydatny może okazać się także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2018 r. (II CSK 458/18) - <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia3/ii%20csk%20454-18-2.pdf>, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2023 r. w sprawie o sygn. akt II CSKP 681/22 <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia3/ii%20cskp%20681-22.pdf>.

13. Czy nadubezpieczenie (wskazanie wyższej kwoty sumy ubezpieczenia) jest dobrym sposobem na uniknięcie ryzyka wypłaty niepełnego odszkodowania?

Zawyżanie sumy ubezpieczenia lub „podwójne” ubezpieczenie tego samego mienia nie jest najlepszym pomysłem. Przede wszystkim, należy pamiętać, że zawyżona wartość i zapłata wyższej składki nie oznacza wypłaty większego odszkodowania w sytuacji powstania szkody.

Przykład: Dom o wartości 600 000 zł, ubezpieczamy na sumę ubezpieczenia wynoszącą 800 000 zł. W trakcie trwania ochrony ubezpieczeniowej, dom ulega całkowitemu zniszczeniu. Likwidując szkodę, zakład ubezpieczeń ustala, że wartość ubezpieczonego domu wynosi jedynie 600 000 zł i takie właśnie odszkodowanie wypłaca. Bez znaczenia pozostaje opłacanie wyższej składki tj. od wskazanej w umowie ubezpieczenia kwoty 800 000 zł.

Należy mieć na uwadze, że zgodnie z obowiązującymi przepisami (co do zasady) ten sam przedmiot, od tego samego ryzyka i w tym samym czasie, powinien zostać ubezpieczony tylko u jednego ubezpieczyciela. W przypadku naruszenia powyższej reguły i ubezpieczeniu mienia na sumy, które łącznie przewyższają jego wartość ubezpieczeniową, ubezpieczający nie może żądać świadczenia przenoszącego wysokość szkody.

Przykład: Jeżeli mieszkanie o wartości rynkowej 800 000 zł ubezpieczymy w dwóch zakładach ubezpieczeń i w każdej z zawartych umów określimy sumę ubezpieczenia na 850 000 zł, to w przypadku zaistnienia szkody całkowitej, każdy z tych zakładów ubezpieczeń wypłaci nam jedynie po 400 000 zł (czyli łącznie otrzymamy równowartość poniesionej szkody, która jest równa wartości rynkowej ubezpieczonej nieruchomości).

Jeśli ubezpieczający wbrew obowiązującym przepisom, doprowadzi zakład ubezpieczeń, do wypłaty odszkodowania przekraczającego wartość poniesionej szkody, wówczas ubezpieczyciel może żądać zwrotu wypłaconego odszkodowania w części, która została nienależnie wypłacona - zgodnie z regulacjami Kodeksu cywilnego w zakresie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Dodatkowo może pojawić się groźba zastosowania wobec ubezpieczającego odpowiedzialności karnej z art. 286 § 1 Kodeksu karnego (oszustwo).

14. Wpływ inflacji na zawarte umowy ubezpieczenia na życie.

W ubezpieczeniach na życie nie ustala się granicy odpowiedzialności ubezpieczyciela, ale określoną kwotę, która wypłacana jest w przypadku zajścia wypadku ubezpieczeniowego (choroby, śmierci bądź niezdolności do pracy)

Chociaż teoretycznie w trakcie trwania ochrony ubezpieczeniowej kwota ubezpieczenia jest taka sama jak w dniu podpisywania umowy, to jednak wartość pieniądza przez lata się obniża. 10 000 zł pięć lat temu miało inną wartość, niż w roku bieżącym.

Suma ubezpieczenia w polisie na życie, a także umowach dodatkowych jest zwyczajowo stała. Można jednak ubiegać się o jej zwiększenie w określonych sytuacjach, np. gdy powiększa się rodzina albo ubezpieczony zaciąga kredyt hipoteczny. Wszystko zależy od warunków na jakich umowa została zawarta. Zakłady ubezpieczeń, w części umów przesyłają co roku propozycję tzw. indeksacji, czyli podwyższenia sumy ubezpieczenia i składki o wskaźnik inflacji. Skorzystanie z tej propozycji nie jest obowiązkowe (chyba, że w umowie postanowiono inaczej). Jeżeli celem ubezpieczenia jest odkładanie pieniędzy na przyszłość lub zabezpieczenie rodziny na dłuższy okres jej funkcjonowania w razie śmierci ubezpieczonego, to indeksację uznać należy za istotny element .

Zanim odrzucimy ofertę zakładu ubezpieczeń w zakresie indeksacji składki, należy się zastanowić czy nie jest to jednak propozycja korzystna, gdy nasze finanse pozwalają na jej pokrycie. Celem indeksacji jest przede wszystkim ochrona przed inflacją tj. dążenie do utrzymania siły nabywczej deklarowanej sumy ubezpieczenia (w przypadku śmierci ubezpieczonego, świadczenie które otrzyma osoba uposażona w dużo większym stopniu zaspokoi jej potrzeby finansowe).

15. Jak dobrze się ubezpieczyć, aby nie narazić się na skutki inflacji?

Zjawisko inflacji generuje szereg implikacji. Stale rosnące ceny dóbr i usług doprowadziły do sytuacji w której, praktycznie wszystkie trwające ubezpieczenia mienia wymagają aktualizacji sum ubezpieczenia.

Jak zatem należy chronić się przed inflacją?

- należy pamiętać o aktualizowaniu sumy ubezpieczenia (przede wszystkim, jeżeli umowa jest kontynuacją wcześniejszej umowy lub zostanie ona w najbliższym czasie automatycznie odnowiona),
- w przypadku zaistnienia szkody i wypłaty odszkodowania z umowy z redukcyjną sumą ubezpieczenia, należy doubezpieczyć mienie o kwotę wypłaconego odszkodowania,
- doubezpieczenie jest także zalecane w sytuacji, gdy w nieruchomości dokonano remontów, które powodują podniesienie wartości domu czy mieszkania.

W celu uniknięcia niedoubezpieczenia należy przede wszystkim:

- jak **najdokładniej oszacować wartość majątku** (z uwzględnieniem sposobu likwidacji szkody wskazanego w umowie ubezpieczenia),
- stworzyć **szczegółowe wykazy mienia** do ubezpieczenia (co pozwoli precyzyjnie określić sumy ubezpieczenia np. maszyn, urządzeń, ruchomości domowych).

Należy rozważyć zakup klauzul dodatkowych takich jak:

- klauzula stałej sumy ubezpieczenia,
- polisa z nieredukcyjną sumą ubezpieczenia, a w przypadku przedsiębiorców także (klauzula Leeway), klauzula prewencyjnej sumy ubezpieczenia.

Przy ubezpieczeniach innych, niż ubezpieczenia na życie, jeśli potrzebujesz zaoszczędzić, zamiast decydować się na nieprzedłużanie istniejącej polisy, możesz rozważyć zmniejszenie jej zakresu.

W zakresie ubezpieczenia na życie i prywatnych emerytur należy przyjąć perspektywę długoterminową i rozważyć indeksację sumy ubezpieczenia.